

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Metodika prípravy Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom samosprávnom kraji do r. 2030

Autor:

- Richard Medal

názov výstupu: Metodika prípravy Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom samosprávnom kraji do r. 2030

názov výstupu z opisu: **Metodika prípravy Krajskej koncepcie zahŕňajúca pozitívne i negatívne skúsenosti vychádzajúce z analýz.**

zadávateľ: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti,

národný projekt: PODPORA PARTNERSTVA A DIALÓGU V OBLASTI, PARTICIPATÍVNEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK

ITMS kód projektu: 314011M298

operačný program: OP Efektívna verejná správa

zdroj financovania: Európsky sociálny fond

obdobie vyhotovenia/spracovania: 2019

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

**Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
(zadávateľ)**

**Trenčiansky samosprávny kraj
a
Špirála - sieť environmentálne výchovných organizácií**

**Metodika prípravy
Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom
samosprávnom kraji do r. 2030
*poznámky/skúsenosti z procesu tvorby a schvaľovania materiálu
júl 2019, Trenčín***

Autor: Richard Medal, Špirála - sieť environmentálne výchovných organizácií
Názov národného projektu: *Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby
verejných politík*
Predložené dňa: Júl 2019

**Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti
(zadávateľ)**

**Metodika prípravy
Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom
samosprávnom kraji do r. 2030**
poznámky/skúsenosti z procesu tvorby a schvaľovania materiálu

Autor: Špirála, sieť environmentálne výchovných organizácií

Názov národného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

ITMS: 314011M298

Operačný program: OP Efektívna verejná správa

Zdroj financovania: Tento materiál je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Autor súhlasí so zaradením obsahu výstupu do znalostnej elektronickej databázy ÚSV ROS

Vyhotovené dňa: Júl 2019

Spracované pre potreby národného projektu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti:

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík.

ITMS: 314011M298, Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

špirála

sieť environmentálne
výchovných organizácií

ZELENÁ ŽUPA
TRENČIANSKY SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Metodika prípravy Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvedy
v Trenčianskom samosprávnom kraji do r. 2030

Špirála, sieť environmentálne výchovných organizácií,

Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín

Trenčiansky samosprávny kraj,

K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Cukrová 14, 820 05 Bratislava

2019

Spracované pre potreby národného projektu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti:

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík.

ITMS: 314011M298, Operačný program: *OP Efektívna verejná správa, ESF*

Zadanie

Špirála, z.z.p.o. a pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Združenie Špirála sa v lete 2017 pripojilo do realizácie pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík, ktorá je jedným z pilierov [národného projektu](#) Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS) s názvom: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Pilotnú schému tvorí [12 pilotných projektov](#), testujúcich nové modely zapájania verejnosti do tvorby verejných politík na štyroch úrovniach verejnej správy:

- úroveň miestnej územnej samosprávy,
- úroveň regionálnej územnej samosprávy,
- mikroregionálna úroveň
- národná úroveň (štátna správa).

Pilotný projekt: Krajská koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvedy v Trenčianskom kraji

Cieľom projektu je zvýšiť povedomie o environmentálnej problematike v Trenčianskom kraji v previazaní na rôzne oblasti života, ako napr. doprava, zdroje energie, odpadové hospodárstvo, či verejné stravovanie na úrovni regionálnej udržateľnosti. Problematika odpadov je široká agenda. Kraje si často nevedia poradiť s hlavným článkom environmentálnej problematiky a týmto spôsobom je potrebné znížiť a trvalo udržať nízku „ekologickú stopu“ na úrovni jednotlivcov, domácností, firiem, verejných a súkromných inštitúcií. Na príprave koncepcie environmentálnej výchovy je nevyhnutné pracovať so všetkými skupinami vytvárajúcimi ekologickú stopu, teda s verejnosťou, či súkromným a verejným sektorom v regióne tak, aby nastavené opatrenia a riešenia našli pochopenie a odozvu spoločnosti v kraji. Zámerom je práve v spolupráci s dotknutými skupinami hľadať efektívne environmentálne a ekonomické riešenia pre zlepšenie environmentálneho stavu v regióne.

Aktivity projektu budú pozostávať z vytvorenia ekopedagogickej komunikačnej siete a expertnej skupiny. Potrebný bude zber podnetov v teréne, organizácia fokusových skupín, ale taktiež aj porovnanie koncepcií na úrovni krajov v iných krajinách. Počas realizácie projektu budeme organizovať okrúhle stoly, panelové diskusie a konferencie za účasti zástupcov verejnosti a verejného a súkromného sektora a mnohé iné aktivity. Všetky aktivity budú uskutočňované v spolupráci s našim hlavným partnerom Trenčianskym samosprávnym krajom.

Hlavné výstupy

- analýza súčasného stavu environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvedy v Trenčianskom kraji
- metodika prípravy krajskej koncepcie zahŕňajúca pozitívne i negatívne skúsenosti vychádzajúce z analýz.

Kontaktné osoby:

- Trenčiansky samosprávny kraj:
  - o Andrea Molnárová, BSBA: andrea.molnarova@tsk.sk, 0901 918 154
- Špirála, z.z.p.o.:
  - o Richard Medal: medal@changenet.sk, 0905 469 707
  - o Nikola Bľachová: n.blachova@gmail.com, 0910 967 563

Opis Národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje témy ako sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe.

Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne elektronicky dostupná znalostná databáza. Výsledkom bude Analýza stavu a možností participácie v SR, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Abstrakt

Krajská koncepcia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom samosprávnom kraji do r. 2030 vznikala od leta 2017 participatívne - so zapojením čo najväčšieho počtu zúčastnených strán vo fázach zberu dát, podnetov, analýz, tvorby návrhovej časti, pripomienkovania aj schvašovania materiálu. Materiál aj s akčným plánom na najbližšie 2 roky bol schválený v Zastupiteľstve TSK v júli 2019.

Predkladaná úvaha - poznámky k zvolenej participatívnej metodike procesu prípravy, zhodnotenie ich vhodnosti, účinnosti - je napísaná s cieľom inšpirovať spracovateľov podobného materiálu v iných slovenských samosprávach, zdieľať získané skúsenosti, informácie, poskytnúť metodickú podporu, pomoc.

Kľúčové slová: krajská koncepcia, environmentálna výchova, Trenčiansky samosprávny kraj, vzdelávanie, osвета, metodika

Úvod

Trenčiansky samosprávny kraj v rámci svojho pro-environmentálneho zamerania a v rámci programu Zelená župa konštruktívne uchoпил spoločenskú objednávku - potrebu systémového prístupu k cieľavedomému zvyšovaniu environmentálneho povedomia občanov Slovenskej republiky. Overeným spôsobom, známym zo zahraničia (Českej republiky, Rakúska...) sú krajské systémy environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu (EVVO), manažované "krajskými vládami". Prvým krokom k danému cieľu bolo vypracovať Krajskú koncepciu EVVO v Trenčianskom samosprávnom kraji (TSK), na čom sa dohodli v spolupráci vedenie TSK a Spoločnosť environmentálne-výchovných organizácií Špirála. Z Európskeho programu Efektívna verejná správa bol na vypracovanie Koncepcie participatívnym spôsobom poskytnutý príspevok, za účasti a metodické podpory Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.

Teraz (júl 2019) je už Koncepcia EVVO v TSK do r. 2030 schválená (vrátane Akčného plánu na roky 2019 - 2021) v Zastupiteľstve TSK.

Táto úvaha - poznámky k zvolenej metodike procesu prípravy - je napísaná s ambíciou ich šírenia do iných slovenských krajov, pričom prípadným záujemcom autor týchto úvah rád poskytne akékoľvek doplňujúce informácie, príp. metodickú pomoc.

Obsah

Cieľové skupiny	12
Jednotlivé kroky zvolenej stratégie a poznámky k priebehu ich realizácie.....	13
1.1 Vytvorenie medzisektorovej a medzirezortnej pracovnej skupiny (expertný tím), zriadenej Trenčianskym samosprávnym krajom.....	13
1.2 Vytvorenie ekopedagogickej siete učiteľov, škôl, školských zariadení, osvetových a kultúrnych zariadení, kompetentných inštitúcií, vytvorenie stálej e-mailovej konferencie EVVO na Internete na úrovni kraja.....	13
1.3 Zber podnetov a názorov v teréne, stretnutia s riaditeľmi škôl, pedagógmi, starostami a primátormi, podnikateľmi, rodičmi, aktívnymi občanmi, zástupcami mimovládnych organizácií, štátnych inštitúcií	13
1.4 Zadanie vypracovania analýz a expertíz.....	14
1.5 Na základe vytvorených analýz - vytvorenie SWOT analýzy súčasného stavu environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom kraji.....	15
1.6 Porovnanie koncepcií a systémov EVVO na úrovni krajov v Českej republike	15
1.7 Vytvorenie návrhu vízie a priorít Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu do roku 2030	15
1.8 Široká verejná diskusia k návrhu Koncepcie, jej pripomienkovanie na odborných panelových diskusiách, v stálej e-konferencii EVVO, na krajskej konferencii, v krajských médiách a pod.	16
1.9 prijatie záverečnej verzie v orgánoch krajskej samosprávy, vrátane Akčného plánu	16
Záverečné poznámky k participatívne mu procesu pri tvorbe a prijímaní KK EVVO TSK	17

Zoznam skratiek:

KK EVVO – Krajská koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania a osvetvy

TSK – Trenčiansky samosprávny kraj

MVO – mimovládne organizácie

SAŽP – Slovenská agentúra životného prostredia

ŠOP SR – Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

CVČ – Centrum voľného času

VÚC – Vyšší územný celok

Cieľové skupiny

Na začiatku procesu sme identifikovali cieľové skupiny a ich potreby (s ambíciou tieto skupiny zainteresovať do procesu prípravy, pripomienkovania pripravovaného materiálu):

- žiaci a študenti (a ich prostredníctvom aj ich rodiny a rovesnícke štruktúry) potrebujú účinnú environmentálnu výchovu a vzdelanie = celospoločenský záujem,
- pedagógovia + osvetoví pracovníci, v prvom rade zodpovední za realizáciu tohoto celospoločenského záujmu, potrebujú mať na to vytvorené dôstojné podmienky, prostredie, nástroje, potrebujú metodickú podporu, systematické vzdelávanie, príklady dobrej praxe, infraštruktúru pre účinnú environmentálnu výchovu a vzdelávanie dostupnú na celom území kraja,
- zamestnanci samospráv, podnikatelia - ako potenciálni multiplikátori environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu by sa mali stať objektom profesijného vzdelávania - environmentálneho minima,
- najširšia laická verejnosť (objekt osvetu).

Položili sme si aj otázku, ktorá z týchto cieľových skupín je/bude najdôležitejšia. Prínosom Krajskej koncepcie EVVO je spoločenský posun smerom k udržateľnosti rozvoja na úrovni jednotlivcov, komún aj inštitúcií, k vyššiemu environmentálnemu povedomiu. Najdôležitejšími osobami sú pre nás tzv. multiplikátori environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu, čiže všetci pedagógovia, osvetoví a kultúrni pracovníci (z verejnej aj súkromnej sféry). Počas realizácie projektu sa ako najmotivovanejší participanti ukázali práve pedagógovia - s nimi sme spolupracovali najužšie, s využitím rôznych participatívnych foriem (rozhovory, diskusné skupiny, dotazníky...).

V prípade žiakov/študentov sme sa zamerali najmä na zisťovanie úrovne ich environmentálnych vedomostí a postojov - formou osobných rozhovorov, dotazníkov a prednášok/environmentálnych výučbových programov na školách. Z prednášok navyše vzišli dobrovoľníci, ktorí nám pomohli so zberom dát pri prieskumoch medzi ich rovesníkmi aj medzi širšou verejnosťou.

Starostov obcí, resp. vedenie obcí (zriaďovateľov škôl a školských, kultúrnych a osvetových zariadení) sme oslovili formou ankety, dotazníku prostredníctvom Regionálneho združenia miest a obcí stredného Považia, s niektorými starostami či zamestnancami obcí sa uskutočnili aj osobné rozhovory.

Podnikateľskú verejnosť sme (okrem osobných rozhovorov, skôr s náhodne vybranými podnikateľmi) zapojili cez Združenie podnikateľov, ale ich participácia na príprave a pripomienkovaní Koncepcie bola minimálna, naozaj iba v rovine obecných pripomienok k predfinálnej a finálnej verzii materiálu. Napriek tomu, že sme sa zamerali aj na oblasť duálneho vzdelávania (čiže systému úzkej spolupráce školstva s firmami), environmentálna výchova a vzdelávanie (žiaľ) nie je prioritou firemného sektoru na Slovensku a odrazilo sa to aj v ich záujme o spoluprácu na KK EVVO TSK. Zaujímavosťou je fakt, že skôr boli ochotné spoločnosti/firmy zahraničné alebo so zahraničnou účasťou krajín, kde je environmentálne povedomie zjavne vyššie.

Jednotlivé kroky zvolenej stratégie a poznámky k priebehu ich realizácie

1.1 Vytvorenie medzisektorovej a medzirezortnej pracovnej skupiny (expertný tím), zriadenej Trenčianskym samosprávnym krajom

Tento krok bol splnený hneď na začiatku procesu prípravy Konceptie, v podstate bez problémov a s účasťou reprezentantov inštitúcií, ktoré boli popísané už v projektovej žiadosti (Úrad TSK, Špirála, environmentálne MVO, SAŽP, ŠOP SR, CVČ, pedagógovia z praxe, akademický sektor, zástupcovia obecných aj krajských samospráv).

Dalo by sa teda povedať, že proces bol rozbehnutý bez problémov. Jednu komplikáciu - ktorá začiatok procesu o pár mesiacov pozdržala - sme ale predsa len museli zobrať do úvahy - voľby do samosprávnych orgánov VÚC. Zriadenie danej pracovnej skupiny tesne pred voľbami sa mohlo stať bezpredmetné, ak by sa vedenie VÚC vo voľbách zmenilo. Počkali sme teda so zriadením tohoto tímu až na (v našom prípade TSK) staronové vedenie.

Expertný tím sa pravidelne stretával, jeho členovia si rozdelili úlohy pri príprave ako analytickej, tak strategickej časti Konceptie a komunikovali spolu počas celého projektu v rámci zriadenej stálej e-mailovej konferencie.

Niektorí členovia expertného tímu sa zúčastňovali tvorby materiálu, niektorí iba pripomienkovania.

1.2 Vytvorenie ekopedagogickej siete učiteľov, škôl, školských zariadení, osvetových a kultúrnych zariadení, kompetentných inštitúcií, vytvorenie stálej e-mailovej konferencie EVVO na Internete na úrovni kraja

Tento krok bol uskutočnený hneď v prvých mesiacoch prípravy Konceptie, pričom počet účastníkov e-konferencie stále narastá. Bola zriadená veľmi jednoduchá verzia e-mailovej konferencie na základe Google Groups, ktorú ale bude nutné pri ďalšom náraste členov zmeniť na iný - vhodnejší typ.

E-konferencia bola a je funkčná najmä pri zdieľaní informácií a noviniek nielen v procese tvorby KK EVVO TSK, ale v rámci všetkého zaujímavého diania v odbore ekopedagogiky. Pri pripomienkovaní čiastkových výstupov pripravovanej Konceptie boli členovia tejto e-konferencie najaktívnejšími pripomienkovači z vonkajšieho prostredia.

1.3 Zber podnetov a názorov v teréne, stretnutia s riaditeľmi škôl, pedagógmi, starostami a primátormi, podnikateľmi, rodičmi, aktívnymi občanmi, zástupcami mimovládnych organizácií, štátnych inštitúcií

Pôvodným zámerom bolo spraviť reprezentatívny prieskum stavu environmentálneho povedomia občanov kraja (s prioritou výskumu environmentálneho povedomia absolventov základných a stredných škôl) a výskum stavu systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu čo do účinnosti používaných foriem, metód. Výskum by mala ideálne urobiť verejne obstaraná firma na zákazku.

Na tento ideál však neboli rozpočtované potrebné zdroje, snažili sme sa preto tento zámer naplniť v rámci svojpomoci a dostupných prostriedkov nasledovnými spôsobmi:

- osobné návštevy, rozhovory a dotazníkový prieskum na všetkých školách v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK (+ na niektorých vybraných základných školách v kraji) - takto zozbierané dáta a námety, podnety boli základom pre analytickú aj pre strategickú časť Konceptie - výskumu sa zúčastňovali viacerí členovia expertného tímu;
- čiastočne pri zbere dát a podnetov pomohli aj študenti týchto škôl - rozhovormi a dotazníkovou metódou medzi svojimi rovesníkmi;
- zber podnetov a dát sme realizovali aj formou turné informačno-diskusných stretnutí po okresoch kraja: v každom z 9 okresov TSK sme zorganizovali stretnutie zástupcov škôl, kultúrnych, osvetových zariadení, obcí - účastníci dostali jednak aktuálne informácie o projektoch Zelenej župy, jednak boli vyzvaní k spolupráci na príprave a pripomienkovaní KK EVVO TSK a jednak v diskusii prišlo k témam ako aktuálne funguje systém EVVO v kraji a v SR a ako ten systém zefektívniť, zlepšiť;
- podobná diskusia prebiehala aj na zorganizovaných seminároch pre pedagógov a na exkurzii do envirovýchovných inštitúcií v Brne a v okolí (v zriaďovateľskej pôsobnosti Jihomoravského kraja) a v Zlínskom kraji - s cieľom porovnať systém EVVO v Českej republike s možnosťami na strane Slovenskej republiky;
- Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka usporiadala v spolupráci s expertným tímom a s využitím svojich študentov prieskum environmentálneho povedomia občanov kraja, ktorého výsledky boli tiež vzaté do úvahy pri tvorbe Konceptie;
- podnety boli zbierané aj počas viac menej náhodných osobných rozhovorov so zástupcami jednotlivých cieľových skupín;
- využitie stálej ekopedagogickej e-mailovej konferencie (za účasti cca 60 pedagógov z celého kraja) + sociálnych sietí sa ukázalo tiež ako pomerne účinná forma zberu podnetov a v nasledujúcich fázach členovia tejto e-konferencie prispeli aj k pripomienkovaniu SWOT analýzy a predfinálnych verzií Konceptie;
- ďalšou použitou metódou bol rešerš všetkých relevantných výskumov a prieskumov EVVO či v minulosti na území kraja, či z nedávnych rokov na území celej SR, prípadne v ČR; práve v čase dokončovania analytickej časti Konceptie bol zverejnený pre našu prácu pomerne relevantný výskum Zelené Slovensko - výskum postojov dospelých verejnosti SR, ktorého výsledky sme tiež zobrali do úvahy a porovnali napríklad s porovnateľným výskumom Trenčianskej univerzity A. Dubčeka;
- dotazníkový prieskum a osobné rozhovory s reprezentantmi obcí na území TSK - so zberom údajov pomohla štruktúra Regionálneho združenia miest a obcí Stredného Považia;
- rešerš podnikateľského sektoru v kraji, so zameraním na podniky s environmentálnou náplňou a na podniky, zapojené do systému duálneho vzdelávania.

Pri zbere dát sme sa snažili využiť potenciál všetkých participantov. Výstupy ale boli nie na takej kvalitatívnej úrovni, ako by bolo potrebné a v tejto fáze prípravy podkladov pre strategickú časť Konceptie by sa istotne lepšie osvedčil pôvodný zámer, tj. výskum uskutočnený inštitúciou na to zameranou a kvalifikovanou, cez verejné obstarávanie.

1.4 Zadanie vypracovania analýz a expertíz

- jestvujúceho stavu inštitucionálneho zabezpečenia EVVO v kraji,
- aktuálneho používaného obsahu EVVO,

Spracované pre potreby národného projektu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti:

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík.

ITMS: 314011M298, Operačný program: *OP Efektívna verejná správa, ESF*

- miery environmentálneho povedomia u všetkých cieľových skupín (predškolské deti, školopovinní žiaci a študenti, školskí aj mimoškolskí pedagógovia, zamestnanci samospráv, podnikatelia, rodičovská verejnosť, najširšia verejnosť),
- účinnosti používaných metód a foriem EVVO pri rôznych cieľových skupinách (predškolské deti, školopovinní žiaci a študenti, školskí aj mimoškolskí pedagógovia, zamestnanci samospráv, podnikatelia, rodičovská verejnosť, najširšia verejnosť).

Experti z expertnej skupiny si všetky zozbierané podnety a fakty rozdelili podľa svojich profesií, zoskupili ich, posúdili ich prioritu, príp. uskutočniteľnosť a podľa svojej kvalifikácie navrhli zaradiť do textovej časti analýzy, do SWOT analýzy a do návrhovej časti KK EVVO TSK. Užšia skupina expertov potom vypracovala návrh znenia analýz a dala na posúdenie ostatným členom expertného tímu aj širšej verejnosti (prostredníctvom e-mailovej konferencie zriadenej na tento účel aj prostredníctvom sociálnych sietí). Zozbierané pripomienky boli potom podľa expertízy jednotlivých členov expertného tímu zapracované (vo väčšine) alebo nie (zapracované neboli iba opakujúce sa pripomienky alebo pripomienky veci samotnej sa nedotýkajúce alebo presahujúce kompetencie krajskej samosprávy, príp. pripomienky príliš podrobné na daný typ materiálu).

1.5 Na základe vytvorených analýz - vytvorenie SWOT analýzy súčasného stavu environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v Trenčianskom kraji

SWOT analýza vznikla analogicky (viď predchádzajúci bod).

1.6 Porovnanie koncepcií a systémov EVVO na úrovni krajov v Českej republike

Paralelne prebiehajúce porovnanie sa uskutočnilo na základe dostupných materiálov a dát. Súčasťou analytických činností bola aj študijná cesta do Jihomoravského kraja, do krajského ekocentra Lipka a do Zlínskeho kraja - Centra Veronica v Hostětíne (aj za účasti poslancov TSK). Okrem toho sme oslovili niektoré vytipované kraje so žiadosťou o vyjadrenie, ako je organizovaná EVVO v ich kraji a vytipované české ekocentra s dotazníkom.

Táto časť je súčasťou príloh schválenej Koncepcie a pri záverečnom schvaľovaní zohrala svoju úlohu - krajskí poslanci aj vedenie Úradu TSK si na základe zverejnených príkladov z ČR, ale aj existujúcich príkladov funkčných stredísk environmentálnej výchovy na Slovensku, lepšie vedeli predstaviť navrhovaný systém EVVO v TSK, dostali informáciu o uskutočniteľnosti Krajskej koncepcie EVVO, o možných formách riešenia danej problematiky.

1.7 Vytvorenie návrhu vízie a priorít Krajskej koncepcie environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu do roku 2030

Výsledky analytickej časti zinterpretoval expertný tím projektu, využité boli aj konzultácie s ÚSV ROS, s pracovníkmi Štátneho pedagogického úradu, Metodicko-pedagogického centra, s pedagógmi z praxe, s pedagógmi z Trenčianskej univerzity, z Technickej univerzity Zvolen či z UKF Nitra. Interpretácia dát, konkrétne výsledky analýz boli základom pre Návrhovú časť Koncepcie.

Na základe spracovanej analytickej časti Koncepcie bola členmi expertného tímu navrhnutá:

- Vízia 2030 (t.j. vízia stavu environmentálneho povedomia občanov TSK a stavu

Spracované pre potreby národného projektu Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti:

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík.

ITMS: 314011M298, Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF

- systemu EVVO v roku 2030),
- 4 priority Konceptie.

Po spripomienkovaní vedením a Úradom TSK, ako aj odbornej verejnosti boli 4 priority rozpracované do 29 Opatrení, ktoré boli opätovne predložené na pripomienkovanie odbornej verejnosti. Po zapracovaní pripomienok bol následne spracovaný (Expertným tímom) aj Akčný plán KK EVVO TSK na roky 2019 - 2021, ktorý konkrétne rozpracoval Priority a Opatrenia do 90 jasne definovaných Aktivít, so zadaním termínov a zodpovedností.

1.8 Široká verejná diskusia k návrhu Konceptie, jej pripomienkovanie na odborných panelových diskusiách, v stálej e-konferencii EVVO, na krajskej konferencii, v krajských médiách a pod.

Výsledok bodu 8, tj. predfinálna verzia KK EVVO TSK do r. 2030, vrátane Akčného plánu na r. 2019-2021, bola zverejnená na weboch TSK aj Špirály a najširšia verejnosť bola vyzvaná k jej pripomienkovaniu:

- zverejnením výziev na weboch, na sociálnych sieťach, v tlači, v rôznych odborových e-mailových konferenciách,
- predstavením materiálu na Konferencii k EVVO, ktorá sa konala 4. 4. 2019 v Kongresovej sále Úradu TSK za účasti množstva pozvaných hostí (na samotnej konferencii bol už tiež priestor na pripomienkovanie predložených a predstavených materiálov),
- osobným vyzvaním odborníkov v tejto oblasti a všetkých dotknutých organizácií, inštitúcií (najmä škôl, školských, kultúrnych a osvetových zariadení).

Do uzávierky prijímania pripomienok prišli rádovo desiatky pripomienok, ktorých relevantnosť jadrový expertný tím posúdil a ktorých väčšinu aj zapracoval do finálnej verzie materiálov. Finálna verzia bola následne začiatkom júna 2019 odovzdaná Úradu TSK na prerokovanie v Komisiách Zastupiteľstva TSK a v pléne TSK.

Metodická poznámka ku konferencii: nakoľko organizácia konferencie bol náročný proces, podarilo sa na nej sústrediť odborníkov z množstva odborov aj sektorov, bola v konečnom dôsledku škoda, že konferencia nebola dlhšia a nebol na nej vytvorený väčší časový priestor práve na pripomienkovanie predloženého materiálu, možno aj s využitím menej formálnych foriem, napr. práce v skupinách podľa metodiky "svetovej kaviarne" a pod.

1.9 prijatie záverečnej verzie v orgánoch krajskej samosprávy, vrátane Akčného plánu

Finálna verzia KK EVVO TSK do r. 2030 a Akčný plán KK na roky 2019 - 2021 boli - na základe prípravy a dohody s vedením Úradu TSK - zástupcami expertného tímu predstavené v odborných komisiách Zastupiteľstva TSK - konkrétne v Komisii regionálneho rozvoja, v Školskej komisii a vo Finančnej komisii. Na pôde týchto komisií bol materiál bez pripomienok schválený a posunutý na rokovanie pléna Zastupiteľstva TSK, kde došlo dňa 8. júla 2019 k jeho schváleniu bez pripomienok a v podstate bez akejkoľvek diskusie.

Záverečné poznámky k participatívne procesu pri tvorbe a prijímaní KK EVVO TSK

V procese sme využili nasledovné formy participácie:

- informovanie odbornej i laickej verejnosti
- verejné konzultácie
- diskusné rozhovory
- osobné rozhovory
- zber podnetov rôznymi spôsobmi a cez rôzne kanály
- konferencie
- okrúhle stoly.

Snažili sme sa maximálne držať nasledovných pravidiel/zásad efektívneho participatívneho prístupu, menovite napr.:

- reprezentatívnosť názorového spektra = zastúpenie reprezentantov všetkých zúčastnených strán, odborov, sektorov, cieľových skupín
- otvorená, všetkým prístupná komunikácia
- dostatočný časový priestor na vyjadrenie názorov, podanie pripomienok
- komunikácia založená na úcte k názorom druhých, na rovnosti komunikujúcich strán
- vecná argumentácia
- snaha porozumieť subjektívnym aj objektívnym záujmom všetkých strán
- zdieľanie všetkých podkladov a informačných zdrojov
- proaktívna snaha organizátorov procesu zapájať čo najširšie spektrum participantov
- nezávislosť a nestrannosť pri facilitovaní a moderovaní diskusií...

Pri analytických činnostiach sa participácia širokej verejnosti neukázala ako podstatná. Užitočná bola snáď iba v zmysle šírenia informácie o projekte a jeho zmysle, cieľoch, zámeroch.

Zásadne podstatné boli/sú participatívne procesy pri pripomienkovaní a finalizácii koncepcie, s čo najkonkrétnejšie nastavenými detailami ďalších krokov (v našom prípade bol centrom záujmu "pripomienkovačov" Akčný plán na r. 2019 - 2021.

Participatívny proces = výborný nástroj na osvetu, vzdelávanie, šírenie informácií o predmete procesu, v našom prípade o potrebe a vhodných formách environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu.

Osvedčila sa možno nie celkom bežná forma participácie - oslovenie cieľovej skupiny pri príležitosti vzdelávania - či žiakov/študentov pri realizácii environmentálnych výučbových programov, či pedagógov pri príležitosti akreditovaných alebo neakreditovaných kurzov, seminárov a iných foriem vzdelávania. Zadanie seminárnych prác k téme, úvah (napríklad na základe kontroverzného článku v pedagogickej tlači či na základe momentálne silného a silnejúceho hnutia Fridays For Future...).

Jednoznačne úspešnou formou participácie - a motivácie k nej - boli exkurzie pre reprezentantov cieľových skupín aj pre poslancov TSK.

Konkrétne organizácie/osobnosti, ktoré boli do tvorby Krajskej koncepcie EVVO viac či menej zapojené:

Trenčiansky samosprávny kraj a ním riadené organizácie (školy a školské zariadenia, osvetové a kultúrne zariadenia)

zástupcovia štátnej správy (Okresný úrad, Lesný úrad...)

Štátna ochrana prírody - SCHKO Biele Karpaty, SCHKO Strážovské vrchy, SCHKO Horné Ponitrie

Slovenská agentúra životného prostredia

Regionálne združenie miest a obcí stredného Považia

Trenčianska rozvojová a regionálna agentúra

Centrum voľného času Včielka Púchov

Centrum environmentálnych aktivít Trenčín

Sosna Košice

Živica Bratislava

OZ Pre Prírodu

Metodicko-pedagogické centrum

ZOO Bojnice

Zlínsky kraj

Jihomoravský kraj

DEV Lipka Brno

Centrum Veronica Hostětín

ekopedagógovia z územia celej SR

osobnosti ochranárskeho a environmentálneho hnutia najmä pôsobiaci na území TSK a ďalšie.